

פרשת בהעלותך

פסח שני

[א]

דיניה

דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח לה': (במדבר ט, י)

גדר החיוב

פסח הרמב"ם (קרבת פסח ה, ב) שמי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון, אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת, ואם שגג או נאנס אף בשני פטור. הזיד ולא הקריב בראשון הרי זה מקריב בשני, ואם לא הקריב בשני אף על פי ששגג הרי זה חייב כרת, שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד. [ועי' בספר המצוות לרמב"ם (מצוות עשה נז) שכתב דאם הזיד בראשון אע"פ שהקריב השני הוא חייב לרבי, לפי שלדעתו השני אינו תשלומין לראשון. ויתר מזה כתב רש"י שאפילו לרב נתן, ששני תשלומין לראשון, אם הזיד בראשון והביא בשני חייב כרת. ולא מקרי תשלומין אלא לענין שאם היה פטור בראשון, כגון שהיה קטן או גר, שאינו חייב בשני]

והשיג עליו הראב"ד, ששנה זה במשנתו כרבי, ור' נתן ור' חנניא בן עקביא פליגי עליה. כוונתו למה שנחלקו התנאים (פסחים צג, א) בחיוב הכרת למי שלא הקריב קרבן פסח. דתנו רבנן חייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני דברי רבי, רבי נתן אומר חייב כרת על הראשון ופטור על השני, רבי חנניא בן עקביא אומר אף על הראשון אינו חייב כרת אלא אם כן לא עשה את השני. ואזדו לטעמייהו דתניא גר שנתגייר בין שני פסחים, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני, דברי רבי, רבי נתן אומר כל שזקוק לראשון זקוק לשני, כל שאין זקוק לראשון אין זקוק לשני. במאי קמיפלגי רבי סבר שני רגל בפני עצמו הוא, תקוני לראשון לא מתקין ליה, (ולכן אע"פ שלא היה בר חיובא בפסח ראשון חייב בשני, שיש חיוב חדש בשני למי שלא הביא בראשון, ומה"ט נמי חייב כרת בין על פסח ראשון בין על פסח שני) רבי נתן סבר שני תשלומין דראשון הוא, (ולכן אם לא היה חייב בראשון פטור אף בשני, ומה"ט נמי אינו חייב כרת אלא על הראשון, שהחיוב הוא להביא בראשון, ואם לא הביא נתנו לו הזדמנות לתקן המעוות) ורבי חנניא בן עקביא סבר שני תקנתא דראשון הוא. א"כ בציוור של הרמב"ם שהזיד בראשון ושגג בשני, רק לפי רבי הוא חייב, דלדידיה יש שני חיובים, ואם הזיד באחד מהם חייב, אבל אם השני תקנתא דראשון או תשלומין דראשון, אם שגג בראשון אע"פ שהזיד בשני פטור, משום ששגג בעיקר החיוב. ועי' בכסף משנה מה שתי' רבי אברהם בנו של רבינו.

מנין המצוות

כל מוני המצוות מנו מצות פסח שני, ועי' בספר המצוות לרמב"ם (שם) שהקשה למה נמנה הבאת ק"פ בפסח שני כמצוה בפני עצמה, הרי כבר כתב הרמב"ם בשרש השביעי שדיני המצוה לא יימנה מצוה בפני עצמה. ועי"ש שתי' ספר שנחלקו בזה התנאים האם פסח שני

הוא חיוב בפני עצמו, וההלכה כרבי שהוא צווי נאמר בעצמו, ולכן ראוי למנות אותו בפני עצמו.

קטן ששחטו עליו בראשון

כתב הרמב"ם (קרבן פסח ה, ז) גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים, חייבין לעשות פסח שני, ואם שחטו עליו בראשון פטור. והק' עליו הכסף משנה אטו קטן בר חיובא ופיטורא הוא. כוונתו היא מהא דמבואר (ר"ה כח, א) דאם אכל מצה כשהוא שוטה ונשתפה, לא יצא ידי חובת מצה, כיון דבשעת קיום המצוה לא היה בר חיובא, והוא הדין בקטן אם אכל מצה דלא יצא ידי חובתו לכשהגדיל, וא"כ מאי שנא בפסח דפטור לעשות פסח שני לכשהגדיל, כיון דהיה אז פטור מפסח. ותי' הר"י קורקוס ז"ל דכיון דרחמנא רבייה לקטן שישחטו עליו וממנין אותו, נפטר הוא בכך מן השני. והק' עליו הגר"ח (שם) דדבריו נסתרים מסוגיא דנדרים (לו, א), אמר רבי זירא (שמות יב) שה לבית אבות לאו דאורייתא, מדתנן האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכניס ראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו, ואי אמרת שה לבית דאורייתא, על בישרא קאי ומזכי להו, אלא למה להו דאמר להון אבוהון כדי לזרזן במצות. הרי דקי"ל שאין הקטן נמנה על קרבן אביו, א"כ הדרא קושיא לדוכתיה למה אין הקטן חייב להביא ק"פ בפסח שני.

סומא להוציא בני ביתו

והנה המרדכי (מסכת מגילה רמז תשצא) מביא שה"ר טוביה מווינ"א נשאל איך סומא פוטר בניו ובני ביתו בחובת קידוש, לרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות, ולא מיחייב אלא מדרבנן, והיכי אתי דרבנן ומפיק דאורייתא. והשיב דאשכחן דכוותיה גבי קידוש גופיה, דאמרין פרק תפלת השחר מתפלל אדם של שבת בע"ש ואומר קדושה על הכוס, והתם מוכח דהיינו שעה ורביע קודם הלילה שעדיין לא קידש היום, ואפ"ה יוצא בההוא קידוש דמקדש מבע"י דאינו אלא מדרבנן, את קידוש דאורייתא שיתחייב לאחר שתחשך, א"כ גם לענין הסומא יש לומר שמוציא אחרים המחויבים מדאורייתא, אף על פי שאינו מחויב הוא אלא מדרבנן. ואין לומר דשאני התם דתוספת שבת דאורייתא כדאמרין פ"ק דראש השנה (ט, א) ור' ישמעאל דמוסיף מחול על הקודש מנא ליה, נפקי ליה מדכתיב ועניתם את נפשותיכם, הא ליתא דכבר פירש רבינו תם דלא נפקא לן מהאי קרא אלא דוקא לאחריה, אבל לפניא אין תוספת שבת מן התורה. ממשיך המרדכי, דאע"ג דגבי נשים (ברכות כ, ב) פריך גבי ברכת המזון אלא אי אמרת דרבנן היכי אתי דרבנן, פירוש נשים, ומפיק דאורייתא, יש לומר דשאני נשים דלא יבואו לידי חיוב לעולם, אבל זה יכול לבא לידי חיוב דאורייתא אם נתפקח, והואיל וכן יכול להוציא אחרים ידי חובתן אף על פי שהוא מדרבנן.

[ועיקר דבריו הם מחודשים טובא, שהרי לכאורה דווקא גבי סומא יכולים לומר שכוין שהמחויב מן התורה עומד לפנינו בחיובו, שייך לומר שהמחויב מדרבנן יכול להוציא, אך בתוספת שבת דרבנן, הלא החיוב מדאורייתא עוד לא הגיע כלל, ואם כן איך יצא ידי חובה בקידוש שעשה בזמן תוספת שבת.]

קטן שהגדיל

המנחת חינוך (מצוה לא) דן בקטן שקידש ליל שבת והביא ב' שערות ביום השבת, האם

חייב לקדש עוד הפעם משום דעכשיו התחייב בקידוש מה"ת, או שנאמר שכבר יצא במה שקידש בלילה. ועי"ש שכתב שלפי המרדכי פשוט שאינו חייב לחזור ולקדש, כיון שיצא בזמן חיובו מדרבנן אף שחזר ונתחייב מן התורה. ולפי"ז מיושב דברי הרמב"ם שכמו שקטן שהביא ב' שערות בשבת פטור מלחזור ולקדש, ה"נ קטן שהביא קרבן בפסח ראשון פטור מלהביא עוד קרבן בפסח שני. (ועי"ש במנחת חינוך שהביא ראיה לדבריו מדברי הרמב"ם).

קטן להוציא גדול

אבל עדיין יש לעיין בזה, דהנה המגן אברהם (סימן רסז, א) כבר הקשה על המרדכי דהא קי"ל (שו"ע או"ח סי' קפ"ו, ב) דקטן אינו מוציא את הגדול, וז"ל המחבר קטן חייב מדרבנן, כדי לחנכו, וההיא דבן מברך לאביו, כשלא אכל האב כדי שביעה, שאינו חייב אלא מדרבנן, ואף על גב שיבא אח"כ לידי חיוב דאורייתא.

גדר חיוב הקטן במצוות

ותי' המנ"ח על פי מה שנחלקו הראשונים בעיקר חיוב הקטן במצוות מדרבנן מטעם חינוך, דשיטת רש"י שאין החיוב על הקטן כלל, אלא החיוב הוא על אביו לחנכו במצוות. ולכן לגבי ההיא דאיתא בברכות (מח, א) שמי אכל כזית פת אע"פ שאינו חייב לברך ברכת המזון אלא מדרבנן, יכול להוציא מי שאכל כדי שביעה, שהוא חייב לברך מן התורה, ופרש"י כיון דמיחייב מדרבנן, מחוייב בדבר קרינן ביה, ומוציא רבים ידי חובתן, והק' מקטן שהגיע לחינוך, שאינו מוציא אביו, ותי' דההוא אפילו מדרבנן לא מיחייב, דעליה דאבוה הוא דרמי לחנוכיה. וכדבריו כתב הרמב"ן בחידושו (קידושין לא, ב), ובמלחמת ה' (ברכות יב, א) וז"ל דקטן אפילו הגיע לחינוך אינו מוציא אחרים אפילו בדרבנן, כדתנן הכל כשרים לקרוא את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, וטעמא דמלתא משום דחינוך מצוה דאביו הוא, ואיהו לאו בר חיובא הוא כלל, וכן אמרו בהלל כשהיה מקרא קטן. אבל תוס' (ברכות מח, ב) כתב שמצות חינוך הוא על הבן, וכתב דדוחק לומר בקטן שהגיע לחינוך קרי אינו מחויב מדרבנן, דאם אינו מחויב אפילו מדרבנן אם כן אינו פטור את אביו. (אפילו אם האב חייב רק מדרבנן)

ולפי"ז כתב המנ"ח שמיושב דברי המרדכי, דאולי סובר כהרמב"ן ורש"י, ולכן אע"פ שהמחויב מדרבנן יכול להוציא מחויב מן התורה, אבל קטן לא מקרי מחויב בדבר, משום שאין החיוב עליו, אלא על אביו לחנכו.

אבל אם כנים הדברים, אז גם לענין קרבן פסח נאמר שמה שהקריבו עליו כשהיה קטן, אינו פוטרו מלהביא קרבן פסח כשיגדל, והדרא קושיא לדוכתיה.

קיום מצוה או קיום הקרבן

הגר"ח (שם) מכח קושיא הנ"ל על הכסף משנה רצה לחדש בדעת הרמב"ם, דשאני פסח ממצה, דבפסח מלבד מצות הפסח שעליו, יש בזה עוד דין הקרבת קרבן, מה שהוא קרבנו וקרב עבורו ועולה לו, ככל הקרבנות שקרבים ועולים לבעליהן. ובחרש שוטה וקטן הרי לא מצינו רק דאינם בני מצות, ומשום דלאו בני חיובא ואזהרה ניהו, אבל אינם מופקעים מעצם הדינים, ואם הם פטורים ממצות הפסח, אבל מ"מ בני קרבן פסח ניהו, ופסחם קרב עליהן ועולה להם לשם פסח, ככל הקרבנות שעולין לבעליהן. ולפי זה הרי שפיר פסק הרמב"ם דקטן שהקריבו עליו בראשון פטור מפסח שני, דאף אם נימא דליכא בפסח שהקריבו עליו דין קיום מצוה כלל, אבל מ"מ מאחר שהקריב מיהא את הפסח וקיים דין

הקרבתו, שוב אין עליו עוד חובת פסח, כיון דקיים מיהא דין עשייתו, משא"כ במצה דאין באכילתה שום חלות דין מלבד קיום המצוה, א"כ בחרש שוטה וקטן דלאו בני מצות נינהו, ממילא לא קיימו שום דבר, וע"כ כל שהגדיל או נתפתח ונשתפה חייב במצות מצה, כיון דאכתי לא קיימו דבר בדין אכילת מצה.

עוד רצה לחדש דאולי גם קיום מצוה יש להם, דבפסח עיקר המצוה חלה על החפצא של מעשה המצוה, שהוא הקרבת הקרבן שעולה לו, דבזה שהקרבת עולה לשם בעליו הוי קיום המצוה שבו ממילא, ובכה"ג דקיום המצוה נעשית ממילא, שוב חייל דין קיום המצוה גם בחרש שוטה וקטן, כיון דמעיקר הדינים לא הופקעו, משא"כ במצות אכילת מצה, דבעצם מעשה המצוה דהוא אכילת המצה ליכא שום חלות דין על החפצא, ורק דחובתו בהמצוה היא דמשויה ליה לקיום מצוה, וע"כ שפיר אמרינן דבחרש שוטה וקטן דלאו בני חיובא נינהו ממילא ליכא בהו גם דין קיום מצוה כלל. ולפי"ז מיושב היטב הא דפסק הרמב"ם דכשהגדיל פטור מפסח שני כיון דקיים גם מצות פסח, משא"כ במצה דליכא קיום מצוה בחרש שוטה וקטן, ע"כ מתחייבין בה לכשנעשו בני חיובא. לפי דברי הגר"ח אלו יש ליישב קושיית התוס' כדלהלן.

איך מותר להאכיל לקטן קרבן פסח

דהנה הק' בתוספות (פסחים פח, א) היאך מותר להאכיל קרבן פסח לקטן, הרי יש איסור של "שלא למנויו", ונהי דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, אבל לספות לו בידים אסור, כדאמרינן ביבמות (קיד, א), ותי' ר"י דהתם ילפינן מלא תאכלום, ולא אסור אלא דומיא דשרצים ונבילות, אבל כה"ג דאיכא חנוך מצוה שרי. וכן כתבו התוס' במסכת ר"ה (לג, א בד"ה תניא נמי הכי), על ההיא דאמרינן התם מתעסקין עם קטנים לתקוע בשופר, שהק' שאפילו איסור דרבנן לא ספינן לקטן בידים, ותי' כנ"ל דכיון דזמנין איכא מצוה בתקיעת שופר ולא דמי לשאר איסורים.

ולכאורה צ"ל שתוס' ס"ל דבכל איסור וחיוב דרבנן, יש גם חיוב תורה מטעם לא תסור, כדברי הרמב"ם, דאלת"ה הרי מדאורייתא אין כאן ענין של מצוה, ואכמ"ל. ולפי דברי הגר"ח ניהא, שאע"ג דשה לבית אבות לאו דאורייתא, ואין חיוב להביא את קרבן פסח בשביל הקטן, אבל בכל זאת אם הביאו בשבילו, נחשב שהקרבתו הוקרב בשבילו, והוא נקרא בעל הקרבן, א"כ שוב אין איסור שלא למנויו.

כשיגדל יבקש לימודו

ועי"ע בשו"ת אחיעזר (חלק ג סימן פא, אות כו) שרצה ליישב קושיית התוס' על פי שיטת התרה"ד (סי' סב), דהנה בעיקר הגדר של איסור ספייה בידים מחדש התרה"ד דליכא איסור על הקטן, אלא משום דאית למיסרך לכשיגדיל, דהיינו שיתרגל לאיסורים וכשיגדל יבקש לימודו, א"כ הכא דלכשיגדיל יהיה בכלל מינוי, לא שייך לאיסור ספייה בידים בקטנותו.

תי' הר"ן

לגבי עיקר קושיית התוס' עי' בר"ן (נדרים לו, א) שתי', שלפי הצד דשה לבית אבות לאו דאורייתא, אז מן התורה אין הקטנים צריכין להמנות בשה עם בני חבורה, אלא אוכלין

ממנו אף על פי שלא נמנו עליו, דאף על גב דאין פסח נאכל אלא למנויו, ה"מ בראויין להמנות אבל קטנים דלאו בני הכי לית לן בה.

איסור חמץ בפסח שני

(פסחים צה, א) מה בין פסח הראשון לשני, הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה עמו בבית, הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו, זה וזה טעון הלל בעשייתו, ונאכלין צלי על מצה ומרורים, ודוחין את השבת. בפרש"י על התורה כתב שפסח שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו. משמע שיש איסור לאכול חמץ ביחד עם הפסח, וכבר תמה עליו בספר מנחת חינוך (מצוה שפא) שלא יודע מהיכן יצא לרבינו זה, דבפשטות אין איסור כלל. ואפילו אם נאמר דכוונת רש"י באותו זית שיוצא בו, ג"כ לא ידוע שום איסור, אם אכל קודם מצה או אח"כ, ואי מטעם ביטול רשות למצה זה הוא, לאו דווקא חמץ אפילו בשר רשות. וכתב שזה כמה שנים שכתב זה על הגליון בחומש שלו, וצע"ג.

לאו הבא מכלל עשה

ועי' במשך חכמה (שם) שמסביר שמה שכתוב על מצות ומרורים יאכלוהו פירוש שיאכלו אותו רק עם מצה, לא עם חמץ, והוא לאו הבא מכלל עשה. וכתב שזה הפשט ברש"י שאין איסור חמץ אלא עמו באכילתו. ולפי"ז ניהא קושיית המנ"ח. אבל לכאורה דבריו תמוהים, שהרי היכא שהפסוק בא להורות מצות עשה, מהיכ"ת לומר שיש כאן לאו הבא מכלל עשה, ורק היכא שמשום מה ברור שאין כאן מצות עשה, אז אומרים שהפסוק בא לומר איסור. דוגמא לזה מצינו לגבי האיסור לכהן גדול לישא בעולה, שיעוין ברמב"ן עה"ת (ויקרא כא, יג) שיש כאן לאו הבא מכלל עשה, ועשה. דהנה כתוב בתורה, והוא אשה בבתוליה יקח, ר"ל בתולה ולא בעולה, והוא לאו הבא מכלל עשה. וכתוב ג"כ כי אם בתולה מעמיו יקח אשה, לצוות עליו שיקחנה, ר"ל שאם ישא אשה יש מצות עשה שתהיה בתולה. וזהו שאמרו רבותינו (הוריות יא, ב) מזהה על האלמנה ומצווה על הבתולה. ביאור הדבר דמשום שיש שני פסוקים, אפשר לומר שאחד להם למצות עשה, ואחד מהם ללאו הבא מכלל עשה, אבל כאן שאין כאן אלא פסוק אחד, מהיכ"ת שבא ללאו הבא מכלל עשה, לאסור אכילת חמץ עם הפסח, הרי הפסוק צריך לומר לנו שחייב לאכול הפסח עם מצה.

ועי' בספר אבי העזרי (הל' קרבן פסח פ"י הט"ו) שתמה על המשך חכמה, שהרי אנחנו לא קי"ל כהלל שס"ל שצריך לאכול המצה והמרור והפסח ביחד, א"כ אין כאן ביטול עשה בזה שאוכל חמץ יחד עם הפסח. ואולי י"ל שבזה יתורץ מה שהקשינו, שמשום שאין חיוב לאכלם כאחד, א"כ זה שכתוב על מצות ומרורים יאכלוהו, דמשמע שחייב לאכלם כאחד, אינו אלא לומר שאסור לאכול דבר שאינו מצה, דהיינו חמץ, עם הפסח.

חידושו של בעל האבי העזרי שמותר לאכול קרבן פסח ביחד עם החמץ

ידועים הם תירוצו של הרב שך זצ"ל (שם) שאין כוונת רש"י שאסור לאכול הקרבן פסח עם חמץ, אלא אדרבה כוונת רש"י במה שכתב ואין איסור חמץ, אלא עמו באכילתו, ר"ל שאין כאן איסור חמץ אלא אדרבה עמו באכילתו, שמותר לאכול קרבן פסח ביחד עם חמץ. אבל ראיתי בספר בשבילי הפרשה שהעיר עליו, דא"כ שרש"י בא להקל למה רש"י הפסיק בזה שפסח שני אינו יו"ט, שכתב שפסח שני מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום טוב, ואין

איסור חמץ אלא עמו באכילתו, ובשלמא אם בא להחמיר ניחא, דקודם כתב הקולות ואח"כ החומרות, אבל אם גם בזה יש קולא, למה לא כללו ביחד עם זה שחמץ עמו בבית, שמותר גם לאכול הפסח עם החמץ.

עוד הק' ממ"ש רש"י במסכת סוכה (מז, ב), דתניא רבי יהודה אומר מנין לפסח שני שאינו טעון לינה, שנאמר (דברים טז) ופנית בבקר והלכת לאהליך, וכתוב (דברים טז) ששת ימים תאכל מצות, את שטעון ששה טעון לינה את שאינו טעון ששה אינו טעון לינה. וכתב רש"י שפסח שני אינו אסור בחמץ, אלא שטעון מצה למצוה, ואוכל חמץ מיד. מדכתב שמותר לאכול חמץ מיד, משמע שביחד עם הפסח אסור.

סיפור יציאת מצרים

כתב השפת אמת (פסחים צה, א) שבפשטות אין חיוב לספר סיפור יציאת מצרים בפסח שני, ולא מבעיא היכא דסיפר בראשון בשעת אכילת מצה, אלא אפילו אם לא סיפר בראשון פטור בשני. עי"ש שהטעם הוא על פי הרמב"ם (פ"ז מהל' חו"מ) דחיוב סיפור יצי"מ בליל פסח נלמד מדכתיב זכור את היום הזה וכו', דמשמע ביום היציאה דווקא. אבל כתב שלפי מה שכתב המהר"ל בגבורות ה' (פ"ב) י"ל דבפסח שני נמי חייב. ועי' בספר שבילי הפרשה שקובץ "הפרדס" הובא מגדולי האחרונים, דלענין סיפור יצי"מ אין הבדל בין פסח ראשון לשני. מקורם מסוגיא דפסחים (צה, א) תנו רבנן (במדבר ט) ככל חקת הפסח יעשו אותו, במצוה שבגופו הכתוב מדבר, מצוה שעל גופו מנין, תלמוד לומר (במדבר ט) על מצות ומררים יאכלהו, יכול אפילו מצות שלא על גופו, תלמוד לומר (במדבר ט) ועצם לא ישברו בו, מה שבירת העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה שבגופו. וגם סיפור יצי"מ מקרי מצוות שבגופו מידי דהוי אמצה ומרור, שהרי סיפור יצי"מ הוי חלק ממצות מצה.

[ב]

מנהגי פסח שני

אכילת מצה

נוהגים לאכול מצה בפסח שני, והמנהג לאכלו ביום י"ד, ובספר ליקוטי מהרי"ח הביא שהיו כאלה שנהגו לאכול המצה בליל ט"ו, הכלי חמדה (פרשת ואתחנן) מביא שהאבני נזר תמה על מה שנוהגין לאכול מצה בפסח שני ביום י"ד, שהרי המצוה לאכול המצה עם הקרבן פסח, וקרבן פסח לא אכלו אותו אלא בליל ט"ו. ותל' הכל"ח שהרי לענין בבל תוסיף יש נ"מ בין בזמנו לשלא בזמנו, דבזמנו לא צריך כוונה כדי לעבור, ובשלא בזמנו, אינו עובר אלא בכוונה. א"כ באכילת מצה בפסח שני, אם היה אוכלו ליל ט"ו, הואיל וזה זמנו היה עובר בבל תוסיף, אבל אם אוכלו ביום י"ד, א"כ הוי שלא בזמנו ואינו עובר א"כ כוון. אבל יש להעיר על דבריו טובא, שהרי לכאורה גם ליל ט"ו אינו "זמנו", שהרי אין אנחנו מביאים קרבן פסח בזמן הזה, ורק למי שלא הביא הקרבן בפסח בראשון, ומביאו בשני, מקרי "זמנו".

תחנון

נוהגין שאין נופלין על פניהם בפסח שני. ועי' בערוך השולחן (אורח חיים סי' קלא, יב) שכתב שפסח שני לא חשבו בימים שאין אומרים בהם תחנון, והוא פלא, ומנהג הספרדים שלא ליפול בו. משמע שהמנהג בליטא היה ששפיר נפלו על פניהם. ועי' בספר אשי ישראל (כה, הע' סו) שמנהג החזו"א היה לומר תחנון בפסח שני. ועי' בספר משבצות זהב (סימן קלא ס"ק טו) שמה שכתב הפרי חדש (סעיף ז') דפסח שני י"ד באייר אין בו נפילת אפים, וכן כתב בשיירי כנסת הגדולה (הגהת ב"י אות יב), אבל אין מנהגינו כן. ואי משום דהקריבו פסח שני, יחידים הוי, כמו ט' זמנים שכתבנו לעיל. אבל לענין ערב פסח שני כתוב בלוח א"י שאומרים תחנון. ולגבי יום ט"ו משמע מהפרמ"ג הנ"ל שלכו"ע לא נופלים על פניהם.